www.e-rara.ch

Legenda aurea

Jacobus

Basel, 1490

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: Ra 38

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-46594

LXIIII. De inventione sanctae crucis.

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d’imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L’éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l’imprimerie jusqu’au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

filius hic. meum eſt peccatū. Securi edite. quia prior ego comedi quē genui. Nolite fieri aut matre religioſiores aut feminis molliores. ꝙ ſi vincit vos pietas et horretis. ego totū comedam que dimidiū iam comedi. illi ꝟo tremētes ꝛ territi diſceſſerūt. Tandem ſcḋo anno imperij veſpaſiani titus hieruſalē cepit. ꝛ captā ſubuertit. templūq; funditus deſtruxit. Et ſicut iudei chriſtū. xxx. denarijs emerant. ſic et ipſe vno denario. xxx. iudeos vendidit Sicut autem narrat ioſephus nonagintaſeptē milia iudeoꝝ vendita ſunt. ꝛ vndecies centena milia fame ꝛ gladio periert

H Legitur quoq; ꝙ titus intrās hieruſalem quendā murū denſiſſimū vidit. ipſumq; ꝑforari precepit. Factoq; foramine quendam intus ſenem aſpectu ꝛ canicie venerabilē inuenerūt. Qui requiſitus quis eſſet. rn̄dit ſe eſſe ioſeph ab arimathia ciuitate iudee ſeq; a iudeis ibidem clauſū et muratū fuiſſe. eo ꝙ chriſtum ſepeliſſet. Addiditq; ꝙ ab illo tpe vſq; nunc celeſti ſit cibo paſtus ꝛ diuino lumine ꝯfortatus. In euangelio tn̄ nicodemi dr̄ ꝙ cū iudei ipſum recluſiſſent. chriſtus reſurgēs eū inde eripuit ꝛ in arimathiā duxit. Poteſt dici ꝙ cum eductus a ꝑdicatiōe chriſti nō ceſſaret. a iudeis iterū eſt recluſus. Mortuo quoq; veſpaſiano imperatore titus filius eius eidem in imperio ſucceſſit qui fuit vir clemētiſſim⁹ ꝛ multe liberalitatis. Tanteq; bonitatis fuit ſicut ait euſebius ceſarieñ. in chronica ꝛ teſtatur hierony. ꝙ dum quodam ſero recordatus fuiſſet ꝙ illo die nil boni egiſſet aut nihil dediſſet ait O amici hunc diem ꝑdidi. Poſt longa tempora quidam iudei hieruſalē reedificare volentes exeuntes primo mane plurimas cruces de rore inuenerūt. quas territi fugientes. ꝛ ſecūdo mane redeūtes vn⁹ quiſq; vt ait miletus in chronica ſua cruces ſanguineas veſtib⁹ ſuis inſitas inuenit. qui vehementer territi in fugam iterū verſi ſunt. ſed tertio die reuerſi. vapore ignis de terra prodeūtis penit⁹ ſunt exuſti

LXIIII

De Inuentione ſancte crucis

Inuentio ſancte crucis dicitur. quia tali die crux inuēta fuiſſe refertur. Nam ꝛ antea fuit inuenta a ſeth filio adam in terreſtri paradyſo, ſicut infra narratur a ſalomone in libano a regina ſaba in ſalomonis templo. a iudeis i aqua piſcine. hodie ab helena i mōte caluarie. A

Nuentio ſancte crucis poſt annos ducentos ꝛ amplius a reſurrectione dn̄i facta eſt. Legitur eni in euangelio nicodemi ꝙ cum adam infirmaret. ſeth filius eius portas paradyſi adijt ꝛ oleum ligni miſericordie quo corpus patris pungeret ꝛ ſanitatem reciperet poſtulauit. Cui apparēs michael archangelus ait. Noli laborare neq; flere pro oleo ligni miſericordie obtinendo. quia nullaten⁹ illud aſſequi poteris. niſi qñ completi fuerit qnq; milia qngenti anni. licet ab adam vſq; ad paſſionem chriſti anni tantū qnq; milia centū nonagitanouē fluxiſſe credant. Legitur quoq; alibi ꝙ angelus eidem ramuſculū quendam obtulit ꝛ iuſſit ꝙ in monte libani plantaret. In quadam ꝟo hiſtoria grecoꝝ licet apocrypha legitur ꝙ angelus de ligno in quo peccauit adam. eidem tradidit dicens. ꝙ qñ faceret fructum pater ſanaretur. Qui rediens ꝛ patrē mortuum inueniēs ipſum ramū ſup tumulū patris plantauit. Qui plantat⁹ in arborem magnū creuit: ꝛ vſq; ad ſalomonis tpa ꝑdurauit. Utrum autem hec vera ſint. lectoris iudicio relinquat. cum in nulla chronica vel hiſtoria autentica hec legantur. Salomon autem arborem tam pulchrā ꝯſiderans ipſam precepit incidi ꝛ in domo ſaltus locari. Nuſq; tamen vt ait Johannes beleth locari poterat nec alicui loco apta reperiri valebat. ſed modo aut excedebat longitudine. aut deficiebat nimia breuitate. Si quando ꝟo ꝑm loci exigentiam ipſam rōnabiliter decurtaſſent. adeo breuis videbatur ꝙ oīno incongrua habebat. Ob hoc indignati artifices ipſam reprobauerunt ꝛ ſuper quendam lacum vt eſſet pons tranſeūtib⁹ ꝓiecerunt. Regina autem ſaba cum veniſſet audire ſapientiam ſalomonis: ꝛ predictum lacū tranſire vellet. vidit in ſpiritu ꝙ ſaluator mundi in ligno ſuſpēdendus fuerat. ꝛ iō

ſuper illud lignum tranſire noluit. ſed ipſum ꝓtinus adorauit. In hiſtoria tamen ſcholaſtica legitur ꝙ predictum lignū regina ſaba in domo ſaltus vidit. Cumqꝫ ad domū ſuam rediſſet. intimauit ſalomoni ꝙ in illo ligno quidam ſuſpendēdus eſſet ꝑ cuius mortem iudeoꝝ regnuꝫ deleri deberet. Salomon igitur predictū lignū inde ſuſtulit: et in ꝓfundiſſimiſ terre viſceribus illud demergi fecit. Poſtea ꝓbatica piſcina ibidem facta eſt. vbi nathinei hoſtias abluebant. et non ſolum ex deſcenſu angeli ſed etiam ex virtute ipſius ligni traditur ibi fieri et aque cōmotioneꝫ et infirmoꝝ curationem. Appropinquante vero paſſione chriſti predictū lignū ſupenataſſe ꝑhibetur. Cum auteꝫ illud iudei vidiſſent ipſum acceperunt et crucem dn̄o parauerunt. Ipſa autem crux chriſti ex q̄tuor generibꝰ lignorum fuiſſe ꝑhibetur. ſ. palme. cypreſſi. oliue et cedri. Unde verſus. Ligna crucꝫ palma cedrus cypreſſus oliua. In cruce enī fuit hec q̄druplex differētia lignorum. ſ. lignum erectum. lignum tranſuerſum. tabula ſuppoſita: et trūcus cui crux erat infixa. vel ſm̄ Gregꝫ. turoñ. tabula tranſuerſa que fuit ſub pedibus chriſti: vnde q̄libet horum potuit eē alicuius predictoꝝ lignorum. Hanc differētiam lignorum videtur apl's innuere cuꝫ dicit. Ut poſſitis cōphendere cum omnibus ſanctis que ſit longitudo. latitudo ſublimitas et ꝓfundum. Que verba Auguſti. ibidem doctor egregius ſic exponit Crucem inquit dn̄i cuius latitudo dicitᷣ in tranſuerſo ligno quo extenduntᷣ manꝰ longitudo a terra vſqꝫ ad ipſam latitudinem quo a manibus infra totum corpus affigitᷣ. altitudo a latitudine vſqꝫ ſurſum cui adheret caput ꝓfundum vero q̄d terre infixum abſconditur. Quo ſigno crucis omnis actio humana et chriſtiana deſcribitur. bene operari in chriſto et ei perſeueranter inherere. ſpirare celeſtia ſacramenta non ꝓphanare. B Iſtud lignum crucis precioſum per annos ducentos et vltra ſub terra latuit ſed ab helena matre ꝯſtantini imꝑatoris hoc modo repertum fuit. In tempore illo congregata eſt iuxta danubium fluuiū multitudo innumerabilis barbaroꝝ volens fluuium tranſire et omnes regiones vſqꝫ ad occidē tem ſuo dn̄io ſubiugare. Quod vbi ꝯſtātinus imperator comperit caſtra mouit et contra danubium ſe cum ſuo exercitu collocauit. At barbaroꝝ creſcente multitudine. et iam fluuium tranſeunte ꝯſtantinus nimio terrore concutitᷣ. videns quia eſſent die craſtino cum eo prelium cōmiſſuri. Sequenti igitur nocte ab angelo excitatur. et vt ſurſum reſpiciat admonetur Qui in celum aſpiciens vidit ſignū crucis ex clariſſimo lumine factum. litteris aureis hunc titulum habens ſcriptum. In hoc ſigno vinces. Qui celeſti viſione confortatus ſimilitudinē crucis fecit: et ipſam ante ſuum exercitum ferri iuſſit. Irruenſqꝫ in hoſtes ipſos in fugam vertit. et multitudinē maximaꝫ interfecit. Tūc conſtantinus omnes temploꝝum pontifices ꝯuocauit: et cuius dei hoc ſignum eſſꝫ diligentius inquiſiuit. Quibus ſe neſcire dicentibus. quidam chriſtiani aduenerunt: et ei ſancte crucis myſteriū et fidem trinitatis plenius narrauerūt. Qui ī chriſtum ꝑfecte tunc credidit et ab euſebio papa vel ſm̄ quoſdam libros a ceſarieñſi epiſcopo ſacrum baptiſma ſuſcepit. Sed in hac hiſtoria multa ponuntur quibus cōtradicit hiſtoria tripartita et eccleſiaſtica. et vita ſancti ſilueſtri et geſta pontificum rhomanoꝝ. Scd̄m quoſdaꝫ non fuit iſte conſtantinus imperator qui a beato ſilueſtro papa fuit baptizatus. et ad fidem cōuerſus. ſicut alique hiſtorie videntur innuere. ſed fuit conſtantinus pater ipſius conſtantini. ſicut in aliquibus hiſtoriis inuenitur. Ille enim conſtantinus alio modo ad fidem venit ſicut in hiſtoria ſancti ſilueſtri legitur. nec ab euſebio ſed a ſilueſtro baptizatus fuiſſe narratur Mortuo tamen ipſo conſtantino. conſtantinꝰ memor victorie patris quam virtute ſancte crucis habuerat. helenam matrem ſuam hieroſolymam pro ipſa cruce inueniēda tranſmiſit. ſicut inferius eſt notatum.

C Hiſtoria tñ eccleſ. hāc victoriā aliter factā narrat. Ait enī ꝙ cū maxētiꝰ rhomanū imꝑium inuaſiſſꝫ. ꝯſtātinꝰ imꝑator iuxta pontē albinū cuꝫ maxentio con-

flicturus aduenit. Cum igiꝛ anxius mul
tum eſſet. ⁊ ꝓ ſibi mittẽdo auxilio ad ce/
lum oculos crebro leuaret. vidit ꝑ ſoporẽ
ad orientis partẽ in celo ſignũ crucis ful/
gore igneo rutilare. angeloſq; aſtare ⁊ ſibi
dicere. Conſtantine in h̄ vinces. Et vt dr̄
in hiſto. trip. duz ꝯſtantinus q̇d hoc eſſ;
mirareꝛ. chriſtus nocte ſuꝑueniẽte eidem
apparuit cũ ſigno qđ vidit in celo. iuſſitq;
vt fieret eius ſigni figuratio q̄ que foret au/
xilium in ꝯgreſſib9 prelioꝝ. Tunc ꝯſtan/
tinus letus redditus ⁊ de victoria iam ſe
curus ſignũ crucis qđ in celo viderat in
ſua fronte deſignat. vexilla militaria in ſi
gnaculũ crucis transformat. ⁊ in manu
dextra auream crucẽ portat. Poſt h̄ dñm
exorauit ne dexterã ſuam quam ſigno cru
cis munierat ſalutari cruore rhomani ſan
guinis maculari ꝑmitteret. ſed ſine ſan/
guinis effuſione victoriã ſibi de tyranno
ꝓſtaret. Maxentius aũt iuſſit nauibus
ad decipulam compoſitꝫ fluuiũ ſterni et
ſuppoſitis pontib9 exequari. Cum autez
ꝯſtantin9 iam ad fluuiũ appropinq̄ret.
maxentius in occurſum cum paucis velo
cius ei ꝑgit. iubens vt ceteri ſe ſequantur
ſuiq; oꝑis pontem cũ paucis ꝯſcendit. et
decipula qua ꝯſtantinũ decipe voluit eſt
deceptus. ⁊ in fluuij ꝓfundum demerſus.
Conſtantin9 ꝓ̄o ab oĩbus vnanimiꝛ ẽ ſu/
ſceptus. Et ſicut legitur in quadã chro/
nica ſatis autentica. ꝯſtantin9 tunc ꝑfe/
cte non credidit. nec tunc ſacrũ baptiſma
ſuſcepit. ſed aliq̄to tꝑis interiecto. viſio/
nem illam petri ⁊ pauli vidit. ⁊ ſacro ba/
ptiſmate ꝑ ſiluestrũ papã renatus ⁊ a le/
pra mũdatus in chriſtũ deinceps ꝑfecte
credidit. Et ſic matrẽ ſuam helenã hie/
roſolymã miſit vt crucẽ dñi req̄reret. Am
broſ. tñ in ep̄la de obitu theodoſij ⁊ hi/
ſtoria triꝑtita dicunt ꝙ in vltimis ꝯſtitu/
tus baptiſma ſuſcepit. baptiſmũ differẽs
vt poſſet in iordanis flumine baptizari.
Hoc idem dicit hierony. i chronica. Cer/
tum eſt aũt ꝙ ſub ſiluestro papa chriſtia/
nus effectus eſt. Vtrũ aũt baptiſmũ di/
ſtulit in dubiũ vertiꝛ. Unde de illa legen
da ſancti ſiluestri quo ad plura ſimiliter
dubitatur. Hec igitur hiſtoria de inuen/
tione crucis que in eccleſiaſticꝫ hiſtorijs

inueniꝛ cui etiam ꝯſonant chronice vide
tur eſſe magis autentica q̄; illa que ꝑ ec/
cleſias recitaꝛ. Conſtat enĩ multa ibidez
eſſe que non ꝯſonant veritati. niſi forte q̇ſ
vellet dicere vt ſuꝑius dictum eſt. ꝙ non
fuit ꝯſtantinus ille. ſed ꝯſtantin9 paꝛ ei9
qđ tamen multũ autenticũ non videꝛ. licz
in q̇buſdam vltramarinis hiſtorijs ſic le/
gatur. ¶ Cum autem helena hieru
ſalem aduenisſet. oĩs iudeoꝝ ſapientes q̇
per totam regionem reperti ſunt ad ſe cõ
gregari precepit. Hec autem helena ṗus
ſtabularia fuerat. ſed ꝓpter eius pulchri/
tudinem ꝯſtantinus ſibi eam ꝯiunxit. ſꝫ
qđ dicit Amb. in hec verba. Stabulariã
hanc fuiſſe aſſerũt. ſed ꝯiuncta eſt ꝯſtanti
no ſeniori. qui poſtea regnũ adeptus eſt.
Bona ſtabularia que tam diligenter p̄ſe
pe dñi requiſiuit. Bona ſtabularia. que il
lum ſtabulariũ non ignorauit. qui vulne/
ra curauit a latronib9 vulnerati. Bona
ſtabularia. que maluit oĩa eſtimare ſterco
ra vt chriſtũ lucrifaceret. ideo illam chri/
ſtus de ſtercore leuauit ad regnum. Hec
Amb. Alij ꝓ̄o aſſerunt ⁊ in quadam
chronica ſatis autentica legitur ꝙ ipſa he
lena fuit filia choelis regis britonũ. quaz
ꝯſtantinus in britãniam veniens cũ eſſet
vnica patri ſuo duxit vxorem. vnde inſu/
la p9 mortẽ choelis ſibi deuẽit. Hoc ⁊ ipſi
britones atteſtanꝛ. Licet alibi legatur ꝙ
fuerit treuerenſ. Iudei igitur nimiũ for/
midantes dicebant adinuicem. quare pu
tatis ꝙ regina nos ad ſe faciat congrega/
ri. Unus autem ex eis noĩe iudas dixit.
Scio enĩ quia vult a nobiſ diſcere vbi nã
ſit lignũ crucis in quo chriſtus crucifixuſ
fuit. videte ergo ne aliquis ſibi ꝯfiteri p̄/
ſumat. Sin autem certiſſime ſciatꝫ ꝙ lex
noſtra euacuabiꝛ: ⁊ paterne traditiones
funditus deſtrueñꝛ. Zacheus enim auus
meus prenũciauit patri meo ſimoni. ⁊ pr̄
meus moriens dixit mihi. Vide fili quã
do inquireꝛ crux chriſti. illam manifeſta
anteq; aliqua patiaris tormenta. Nuſq;
enim extunc gens iudeorum regnabit. ſꝫ
illi qui crucifixum adorant. quia ipſe chri
ſtus filius dei erat. Cui ego dixi. Pater
mi. Si vere patres noſtri ipſum chriſtuz
eſſe dei filium cognouerunt. cur ipſum

crucis patibulo affixerũt. Et rn̄dit. No/
uit dn̄s. quia nunꝙ̄ in ꝯſilio eoꝝ extiti. ſꝫ
eis ſepius ꝯtradixi. Quia ꝟo ipſe phari/
ſeoꝝ vicia exprobrabat. ipſum crucifigi fe
cerunt. Ipſe ꝟo die tertia reſurrexit. ⁊ ce/
los diſcipulis videntibꝫ penetrauit. In
quem ſtephanus frater meꝰ credidit. quē
iudeoꝝ veſania lapidauit. Uide ergo fili
ne ipſum vel diſcipulos eius audeas blaſ
phemare. Non videt̄ aũt multũ ꝓbabile
ꝙ pater iſtius iude tp̄e paſſiōis chriſti eē
potuerit. cum a paſſiōe chriſti vſꝙ ad he
lenam ſub qua iudas fuit. fluxerũt plꝰ ꝙ̄
ducenti ſeptuaginta anni. niſi forte dicere
tur ꝙ tunc hoīes plus ꝙ̄ modo viuebāt.
Dixerũt ergo iudei ad iudam. Nos talia
nunꝙ̄ audiuimꝰ. Uerũtn̄ ſi de hoc regi/
na queſierit vide ne hoc ſibi aliq̄tenꝰ ꝯfi/
tearꝫ. Cũ ḡ illi ante reginā ſteriſſent. ⁊ illa
eos interrogaſſet de loco vbi fuerat dn̄s
crucifixus. ⁊ ipſi locuꝫ nullatenꝰ indicare
vellent. iuſſit eos oēs igne cremari. At illi
oēs timētes tradiderũt iudam dicentes.
Hic dn̄a iuſti ⁊ ꝓphete filius optime no/
uit legem. ⁊ tibi oīa que queſierꝫ ab eo in
dicabit. Tunc illa oēs dimittēs tenuit iu
dam ſolum. Cui dixit. Mors ⁊ vita tibi
ꝓpoſita ſunt qđ malueris elige. Oſtende
igitur mihi locuꝫ qui golgatha dr̄ vbi fu/
it dn̄s crucifixus vt crucem eius inueni/
re poſſim. Rn̄dit iudas. Quō locum ſci/
re valeam cum ducenti anni iam ⁊ am/
plius fluxerint ⁊ nequaꝙ̄ illo tp̄e natus
eſſem. Cui regina. Per crucifixũ fame te
perimā niſi mihi dixeris veritatē. Ipſuꝫ
igitur in puteũ ſiccũ iuſſit ꝓijci ⁊ ibidem
famis moleſtia cruciari. Cũ ergo ibidem
ſex diebꝫ ſine cibo māſiſſet. die ſeptimo ex
trahi petijt. ⁊ crucem ſe indicaturũ ꝓmi/
ſit. Cum ergo extractus ad locum veniſ/
ſet ⁊ ibidem oraſſet. locus ſubito cōmouet̄
et fumus aromatũ mire odoris ſentit̄. ita
vt miratus iudas ambabꝰ manibꝫ plau
deret ⁊ diceret. In veritate chriſte tu es
ſaluator mūdi. Erat āt i loco illo ſicut ī ec
cleſiaſticꝫ hiſtorijs legit̄. templũ veneris
qđ adrianus imꝑator ibidem ꝯſtruxerat
vt ſi quis chriſtianoꝝ in loco illo adorare
voluiſſet. videret̄ venerē adorare. ⁊ ob h̄
infrequens ⁊ pene obliuioni datus fuerat
locus. Regina autem templũ funditꝰ fe/
cit deſtrui ⁊ locum inarari. Poſt hoc iu/
das p̄cingens ſe viriliter fodere cepit. ⁊ vi
ginti paſſus fodiens tres cruces abſcon/
ditas reperit. quas ad reginaꝫ ꝓtinus de
portauit. Cum autem crucem chriſti ab
alijs latronũ neſcirent diſcernere. eas in
medio ciuitatis poſuerũt ibidem gloriaꝫ
dn̄i p̄ſtolantes. Et ecce cum circa horam
nonam q̇dam iuuenis mortuus deferret̄
iudas feretrũ tenuit. ⁊ primā ⁊ ſcđaꝫ cru
cem ſuper corpus defuncti appoſuit. ſꝫ ne
quaꝙ̄ ille ſurrexit. apponens aũt tertiam
crucem ꝓtinus redijt defunctꝰ ad vitam.
E In hiſtorijs aũt eccleſiaſticꝫ legit̄ ꝙ
cum quedam mulier ꝓ̇maria ciuitatis ſe
miuiua iaceret. macharius ep̄s hieroſoly
mitanus primā ⁊ ſcđam crucem adhibu
it ſed nihil ꝓfecit. tertiam ꝟo appoſuit et
mulier apertis oculis ꝓtinus ſanata ſur/
rexit. Amb. ꝟo dicit ꝙ diſcreuit ipſaꝫ cru/
cem dn̄i ꝑ titulum quem poſuerat pilatꝰ
quem titulum ibidem inuenit ⁊ legit.
Diabolus autem in aere vociferabat di/
cens. O iuda quid hoc feciſti. Iude meo
ꝯtraria opatus es. Nam ille me ſuaden/
te fecit ꝑditionē ⁊ tu me renuēte ieſu inue
niſti crucem. Per illum multoꝝ lucratus
ſum animas. ꝑ te ꝑdere video iam lucra
tas. Per illum regnabā in ꝓpl'o. ꝑ te iam
expellar a regno. Uerũtn̄ tibi vicem re/
pendā ⁊ ꝯtra te regem aliũ ſuſcitabo. q̇ fi
dem deſerens crucifixi. cum tormentis te
negare faciet crucifixũ. Qđ quidem đ iu/
liano apoſtata dictum videtur qui iudaꝫ
ep̄m hieroſolymis factum multis tormē
tis affecit. ⁊ martyrem chriſti fecit. Audi
ens iudas vociferantē diabolũ nihil exti/
muit. ſed ꝯſtanter diabolo maledixit dicēſ
Chriſtus te damnet in abyſſum ignis et/
ni. Poſt hoc iudas baptiʒat̄. quiriacꝰ ap
pellatur. ⁊ hieroſolymoꝝ đfuncto ep̄o ibi/
dem in ep̄m ordinat̄. Uerũ cum bea/
ta helena clauos dn̄i non haberet. roga/
uit ep̄m quiriacũ vt ad locum ꝑgeret. et
clauos dn̄i quereret. Qui cum veniſſet ⁊
ad dn̄m preces fudiſſet. ꝯtinuo velut au/
rum claui fulgentes in terra apparuerunt
Quos ille accipiens regine detulit. Illa
autem genua figens in terra ⁊ caput in/

clinans. eos cum multa reuerētia adora/
uit. Crucis ergo partem helena detulit fi
lio. partem ꝟo thecis argenteis ꝯditā re
liquit in loco. Clauos ꝟo quibꝫ dn̄icū cor
pus fuerat affixū portat ad filiū. ex quibꝫ
vt euſebius ceſarienſis refert frena qbꝫ vte
retur ad bellū compoſuit. ⁊ ex alijs ga/
leam ſuam armauit. Nōnulli aūt aſſe/
runt vt Greg⁹ turonen̄. clauos q̄ttuor in
dn̄ico corpe fuiſſe. ex quibꝫ helena duos
in freno impatoris poſuit. tertiū in imagi
ne ꝯſtantini qui rhome ſupeminet vrbi
locauit. ⁊ quartū in mare adriaticū quod
vſqꝫ tunc fuerat nauigantiū vorago, pie/
cit. ꝑcipiens hoc feſtum de inuētione ſan
cte crucis ſingulis annis ſolenniter cele/
brari. Amb. ꝟo ſic ait. Queſiuit helena
clauos dn̄i ⁊ inuenit. Et de vno frena fie
ri ꝑcepit ⁊ d̄ altero dyadema intexuit. Re
cte clauus in capite. corona in vertice. ⁊ i
manu habena. vt ſenſus ꝓmineat. fides
luceat. poteſtas regat. Sanctū autem
quiriacū ep̄m iulianus apoſtata poſtmo
dum interfecit. ex eo ꝙ ſanctā crucē inue/
nit: cum vndiqꝫ ſignū crucis deſtruere nite
retur. Cum ergo ꝯtra pſas ꝑgeret. cepit q̄/
riacū inuitare ad ſacrificia idoloꝝ. qđ cū
ille renueret: dextrā ſibi abſcidi fecit di/
cens. Hac manu multas ep̄las ſcripſit.
quibus multos a deoꝝ ſacrificijs reuoca/
uit. Cui dixit quiriacus. Multum mihi
canis inſenſate ꝓfuiſti. qꝛ prius q̄ꝫ i chri/
ſtum crederem ſepius ad ſynagogas iu/
deoꝝ ſcribebam ep̄las vt nullus in chri/
ſtū crederet. ⁊ ecce nūc ſcādalū mei corpis
abſcidiſti. Tunc iulianus plumbū fecit
liquari ⁊ in os eius infundi. deinde lectū
ferreū iuſſit afferri ⁊ in eo q̄riacū extendi
et deſuper carbones ſalem ⁊ adipem ſpar
gi. Sed cū q̄riacus imobilis ꝑmaneret
dixit ei iulianus. Si non vis ſacrificare
dijs. ſaltem dic te xp̄ianū non eſſe. Qui
cum execrans recuſaret. iuſſit altam foueā
fieri ⁊ ſerpentes venenatos ibidem poni.
et quiriacū in eandem iactari. ſed tamen
ſerpentes ꝯtinuo mortui ſunt. Juſſitqꝫ iu
lianus quiriacū in caldariā oleo feruen/
tiſſimo plenam mitti. qui dum ſe ſignans
ſpōte intrare vellet rogans dn̄m vt cum
iterum in martyrij lauacro baptizaret. ira
tus iulianus iuſſit pectus eius gladio ꝑ/
forari. ⁊ ſic in dn̄o ꝯſummari ꝓmeruit
F Quanta autem ſit virtus ſancte cru
cis in illo fideli notario patet. quem qui/
dem magus decepit ⁊ ad quendam locū
in quem demones aduocauerat duxit, ꝓ/
mittens ei ꝙ multis diuitijs abundaret.
Et ecce vidit quendam magnū ethyopē
ſuper excelſum thronū ſedentem ⁊ in cir/
cuitu eius alios ethyopes circa eum cum
lanceis ⁊ fuſtibꝫ ſtantes. Tunc ille magū
predictum interrogauit dicens. Quis ē
iſte puer. Et ille. Dn̄e ſeruus noſter eſt.
Cui demon. Si vis me adorare ⁊ ſeruus
meus eſſe ⁊ chriſtum tuū negare faciam
te ſedere in dextra mea. Jlle autem ſignū
crucis mox edidit ⁊ ſe chriſti ſaluatoris ſer
uum libere eſſe exclamauit. ſtatimqꝫ vt
edidit ſignū crucis omnis illa demonum
multitudo euanuit. Poſt hoc cum qua/
dam vice templum ſancte ſophie predi/
ctus notarius cum dn̄o ſuo intraſſet. ⁊ an
te ſaluatoris imaginē ambo ſtarent. vidit
dn̄s ſuus ꝙ predicta imago ſuper notari/
um oculos fixos haberet: ⁊ ipſum atten/
te reſpiceret. qđ videns dictus dn̄s ⁊ ad/
mirans. iuuenē ex parte dextra ſtare fecit
viditqꝫ ꝙ imago in illam iterū partē ocu
los voluiſſet ⁊ ſup notariū fixos haberet.
Ruſumqꝫ fecit ipſum ire ex pte ſiniſtra,
et ecce iterū imago oculos voluit ⁊ nota/
rium vt prius reſpicere cepit. Tunc adiu
ratus a dn̄o vt ſibi diceret quid apud de/
um meruiſſet ꝓpter qđ ſic eum imago re/
ſpiceret. dixit ſe nullius boni ꝯſcium eſſe
niſi ꝙ eum coram diabolo negare noluiſſet

LXV A

De ſctō Johe ap̄lo an̄ portam latinā.

Johannes apoſtolus
et euāgeliſta dum epheſi p̄di/
caret a ꝓconſule capit. ⁊ vt dijs
imolet inuitat. Qui dū renue/
ret in carcerem mittitur ⁊ ad domicianū
impatorem epiſtola mittitur. in qua ma/
gnus ſacrilegus ⁊ deoꝝ ꝯtemptor ⁊ cruci/
fixi cultor noīatur. Juſſu igitur domicia/
ni rhomam deducit: ⁊ deducto omnes ca
pilli ꝓ deriſione a capite p̄cidunt ac ante
portam vrbis que latina dicitur in doliū